

ONA TILINI RAQAMLASHTIRISHNING IJTIMOIIY, PEDAGOGIK- PSIXOLOGIK SHART SHAROITLARI

*Xamrayeva Xosiyat Abdraimovna – Nukus DPI o'zbek tili va adabiyoti
mutaxassisligi 2-kurs magistranti*

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli ta'lim va uning ahamiyati, til o'rganishda, xususan, ona tili o'qitishni raqamlashtirishning o'zgachaligi haqida so'z boradi. Raqamli ta'limning jahon ta'limidagi o'rnini va samarali usullari izohlanadi.

Kalit so'zlar: Onlayn kurslar, onlayn imtihonlar, raqamli darsliklar, viktorinalar, elektron eslatma.

Аннотация: В данной статье обсуждается цифровое образование и его важность, а также особенности цифровизации в изучении языков, особенно в преподавании родного языка. Объясняет роль и эффективность цифрового образования в глобальном образовании.

Ключевые слова: Онлайн-курсы, онлайн-экзамены, электронные учебники, викторины, электронные заметки.

Annotation: This article discusses digital education and its importance, as well as the specifics of digitalization in language learning, especially mother tongue teaching. Explains the role and effectiveness of digital education in global education.

Key words: Online courses, online exams, digital textbooks, quizzes, e-notes.

Biz texnologiya chegara bilmaydigan 21-asrdamiz. Bu texnologiya har bir joyni va burchakni egallab olgan radikal rivojlanish bosqichidir. Smartfonlar, noutbuklar va planshetlar endi noma'lum so'zlar emas. Ushbu bosqichda ta'lim tizimi takomillashtirish maqsadida rivojlanmoqda, chunki bu avlod o'quvchilari oddiy o'rganish chegaralari bilan cheklanib qolish uchun tug'ilmaydi; Ularning qiziqishi juda katta va ularni ilgari ishlab chiqilgan ta'lim tizimlari bilan ta'minlab bo'lmaydi. Farzandlarimizga kechagidek o'rgatishda davom etsak, ularni ertangi kundan mahrum qilgan bo'lardik. Bizning eski ta'lim tizimimiz XXI asrda imkoniyatga ega emas. Shunday qilib, biz ta'lim tizimimizda raqamlashtirishdan foydalanishga majburmiz.

“Raqamlashtirish – bu raqamlashtirilishi mumkin bo'lgan barcha narsalarni raqamlashtirish orqali raqamli texnologiyalarning kundalik hayotga integratsiyalashuvidir”.

Ha! Raqamlashtirish 21-asrni iloji boricha aniqroq tavsiflovchi trend atamasi. Biz ta'lim sohamizda misli ko'rilmagan g'oyalar paydo bo'layotgan va texnologiya jihatidan orqada qolish bilan tenglashtirib bo'lmaydigan taraqqiyotni yaratadigan davrdamiz.

O'rganishning yangi bosqichi boshlandi va turli ilg'or texnikalarni o'z ichiga oladi, masalan:

Onlayn kurslar:

Yangi til o'rganishni xohlaysizmi yoki biron bir maxsus kursda o'qimoqchimisiz, lekin masofani bosib o'tishga vaqtingiz yo'qmi? Onlayn kurslar o'z sohalarida tengsiz malakaga ega bo'lgan mutaxassislar tomonidan ishlab chiqilgan va sizga o'zlarining onlayn kurslarini loyihalash orqali real vaqt rejimida o'rganish tajribasini berishi mumkin.

Raqamli darsliklar:

Elektron darsliklar va elektron matnlar kabi boshqa nomlar bilan ham keng tarqalgan raqamli darsliklar interaktiv interfeysni ta'minlaydi, unda talabalar videolar, interaktiv taqdimotlar va giperhavolalar kabi multimedia kontentidan foydalanishlari mumkin.

Animotsiya:

Bu o'quvchilarni yaxshiroq o'rganishga qaratilgan jozibali yondashuv. Mavzuning vizual tasvirini taklif qilish orqali o'quvchilar kontseptsiyani tushunarliroq tushunadilar. Animotsiya yordamida hatto eng qiyin mavzular ham soddalashtirilgan tarzda taqdim etilishi mumkin.

Onlayn manbalar: talabalarni o'qituvchilari bilan bog'lash.

So'nggi paytlarda talabalar sonining yuqori o'sishi bilan pedagogika murosaga kelmoqda. Shu sababli, onlayn resurslar ommani o'qitish uchun o'qituvchilar uchun doimo mavjud bo'ladigan tarzda ishlab chiqilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim sifatini oshirib, savodli o'quvchilar sonining ko'payishiga xizmat qilmoqda.

Internet:

AQSh va Xitoydan keyin Hindiston uchinchi yirik internet iste'molchisi sifatida baholandi. Onlayn ta'lim platformalarining asosiy mavjudligi Internet orqali amalga oshadi. Hindistondagi aksariyat maktablar va kollejlarda internetdan foydalanadilar va ular, asosan, onlayn imtihonlar va viktorinalar o'tkazish uchun internetdan foydalanadilar.

Raqamli ta'lim inqilobiydir va texnologiyadagi yangi yutuqlar, xususan, zamonaviy internet foydalanuvchilari tajribasi va sun'iy intellekt (AI) paydo bo'lishi bilan doimo o'zgarib turadi. Bugungi texnologiya bizga o'quv tajribasini shaxsiy ta'lim ehtiyojlarimiz va vaqt jadvalimizga moslashtirishga imkon beradi. Raqamli ta'lim inqilobidan to'liq foydalanishni istasangiz, raqamli ta'lim turlarini tushunish juda muhimdir.

Maktablarda o'qitishni raqamlashtirish, xususan, ona tili darslarini raqamlashtirish bu – tilni o'rganish uchun eng samarali va foydali usul va metodlarni tanlay olishdir. Bu usullarga an'anaviy usullarga ijodiy yondoshilgan metodlardan tortib, radio, televizor, kino, elektron pochta, bloglar, kodoskop, YouTube, lingafon laboratoriyalari, kutubxona va hamkorlik platformalari (Video-konferentsiya, Google sinf xonalari, Zoom vebinar, Skype, Moodle, Ovozli audio) kiradi. Til – insonlar, jamoalar, mamlakatlar rivojlanishi uchun bilim, malaka, ko'nikma va qadriyatlarni tarqatadigan muhim vositadir. Til o'qitishda raqamlashtirishning roli katta, chunki til o'rganishni kuchaytirishdan tashqari, o'quvchilarning 21-asrda ta'lim olishi uchun zarur bo'lgan boshqa ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish qobiliyatiga ega. Bular o'quvchi uchun to'rtta til ko'nikmasini: o'qish, yozish, gapirish va tinglash ko'nikmalarini beradi.

Ona tili fanida Davlat ta'lim standarti shu til bo'yicha egallanadigan nutqiy faoliyatning asosiy uch turi: o'qish, gapirish va yozish amallari bo'yicha har bir sinfda taqozo etiladigan bilim va ko'nikmalar me'yorini belgilab beradi. Bunda o'quvchining notanish matnni ifodali o'qiy olishi, o'zgalar fikrini va matn mazmunini anglash hamda uni og'zaki qayta bayon qila olish darajasi, fikrni mantiqiy izchillikda ifodalay olishi, tilning ifoda vositalaridan o'rinli va unumli foydalana bilishi, imloviy savodxonligi kabi kompetensiyalarni egallab borish dinamikasi nazarda tutiladi.

“Ona tilini o‘qitishni takomillashtirish, dars samaradorligini oshirish quyidagi omillarga bevosita bog‘liq:

1. “Ona tili” darsliklaridan o‘rin oladigan o‘quv materiallari puxta o‘ylangan, ibratli, inson o‘z faoliyati davomida doimo foydalana oladigan ma’lumotlarni qamrab olishi kerak. Zero, ona tili tafakkur shakllanishida alohida xizmat qiladigan birinchi tildir. O‘quvchilarni milliy istiqlol ruhida, erkin fikrlovchi, bunyodkor etib tarbiyalash-ona tili fanining maqsadini tashkil qiladi...

Darsliklarda millat fikrining, millat tafakkuri va millat mafkurasining eng ilg‘or namunasi aks etishi kerak. Nutqiy ko‘nikmalarning shakllanishida darslik materiallarining berilishi, mazmuni juda muhim...

2. Bugun o‘qituvchi darsning tashkilotchisi. U o‘quvchini mustaqil ishlashga, fikrlashga undaydi, yo‘l ko‘rsatadi. Har holda ona tili o‘qituvchisi o‘z o‘quvchilariga namuna vazifasini beradi.

Umumta’lim maktablarida ona tili o‘qitishda ko‘zlangan asosiy maqsad o‘quvchilarda nutqiy malakalarni shakllantirish va rivojlantirish. Har bir millat o‘z ona tilisini o‘qitishda ichki imkoniyatlardan kelib chiqadi. Bu o‘rinda biror chet tilini o‘qitish bilan ona tilini o‘qitishning ta’limiy maqsadlarini farqlash lozim. Maktabda ona tili fani bo‘limlarga bo‘lib, mavzular taqsimoti shaklida o‘qitiladi. Ya’ni fonetika bo‘limi nutq tovushlarini tushintiradi; leksikologiya bo‘limi so‘zlar, tilning lug‘at tarkibi; orfografiya to‘g‘ri yozish; morfologiya so‘z turkumlari; sintaksis so‘z birikmalari va gaplar haqida ma’lumot beradi hamda mashq va topshiriqlar orqali hosil qilingan bilimlar mustahkamlanadi. Endi ko‘nikmaning hosil bo‘lishi, uning malakaga aylanish jarayonini ko‘z oldimizga keltiramiz. Malaka muayyan harakat yoki jarayonning uzluksiz, tizimli takrorlanishidan hosil bo‘ladi.

Dars jarayoni o‘quvchida zaruriy nutqiy malakalarning shakllanishiga sharoit yaratib berishi kerak. Bola o‘z tilida ham og‘zaki, ham yozma shaklda mantiqan izchil, nutq sharoitiga mos ravishda fikr ifodalay olishiga erishishi uchun imloviy savodxon va ijodiy tafakkur sohibi bo‘lishi lozim...

3. Dars samaradorligini oshirishning yana bir muhim omili bu qo‘shimcha vositalardir. Bunga turli o‘quv lug‘atlar, AKT, tarqatma materiallar, testlar shuningdek, mashq va topshiriqlar to‘plamlari kiradi. Hozirgi kunda ta’lim jarayoniga turli yangi pedagogik texnologiyalar ham tadbiiq qilinmoqda”²⁴⁴.

Ona tilini o‘qitishni zamon talablari darajasiga ko‘tarish, dunyoning har qanday malakatlari yoshlari bilan erkin raqobatlasha oladigan yoshlarni tarbiyalashda yangi pedagogik texnologiyalarning va o‘qitishning raqamlashtirishning o‘rni katta.

“Ijodiy tafakkur sohibini, ya’ni, o‘sayotgan, rivojlanayotgan va taraqqiyot sari yuz tutayotgan mamlakatimiz uchun zarur bo‘lgan, ijodikor va mustaqil fikrlay oladigan shaxsni tarbiyalash voyaga yetkazish ona tili ta’limi oldida turgan eng muhim va dolzarb vazifa hisoblanadi.

Yangi zamonaviy texnologiyalarga asoslanib tuzilgan, ta’limning jahon andozalariga mos keladigan dastur va darsliklar yaratish – davr talabi”²⁴⁵. An’anaviy yo‘nalishdagi dars didaktik maqsadiga ko‘ra yangi bilim berish, o‘tilgan mavzuni

²⁴⁴ Hamroyev G. Ona tili o‘qitishning samarali usullari. – Toshkent: Bayoz, 2018. 8-bet.

²⁴⁵ To‘xliyev B., Shamsiyeva M., Ziyodova T. O‘zbek tili o‘qitish metodikasi. – Toshkent: “Yangi asr avlodi, 2006. 5-bet.

takrorlash va mustahkamlash, yangi mavzu bo'yicha olgan bilimlarini mustahkamlash kabi turlarni o'z ichiga oladi. Lekin endilikda darsimizni faqat bu qismlardan tashkil toptirishning o'zi bizga kamlik qiladi. Chunki, fan-texnika rivojlangan jamiyatning yoshlari darsni ham o'ziga xos qiziqarli, zamoaviy usullarda, kreativ yo'llarda o'tishini xohlashi, shubhasiz. Aks holda, bolada dars hech qanday qiziqish uyg'ota olmaydi, zeriktiradi, xolos! Shuning uchun ona tilidan dars beruvchi o'qituvchi haqiqiy ijodkor bo'lishi, ta'lim jarayonida o'quvchining mavzuni tinglash, anglash, erkin va mustaqil fikrlash, qiyoslash, farqlash, alohidaliklarga ajratish va tasnif qilishga yo'naltirilgan faoliyatini rag'batlantirishi, o'z fikri, g'oyalarini o'zgalarga yetkaza bilish ko'nikma va malakalarining shakllanishini nazorat qilishi, boshqarishi darkor. Shuningdek, u yoshlarning ahloqiy-ma'naviy tarbiyasi bilan shug'illanishi, ularga sharqona muloqot odobi, milliy an'analarimizga hurmat, ona Vatanga muhabbat tuyg'usi kabi zaruriy xislatlarni singdira olishi bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalarda, zamonaviy metodlarda dars berishi, darsliklarda berilgan topshiriq va mashqlarni turli xil qiziqarli usullarda, raqamlashtirilgan tizimda berishi lozim. Ona tili fanini o'qitishni raqamlashtirishning o'ziga xos tomonlari mavjud.

Adabiyotlar:

1. Куликова Н.Ю. Методика формирования готовности будущего учителя информатики к использованию интерактивных средств обучения: автореф. дис.... канд. пед. наук: 13.00.02 / Волгоградский гос. социально-пед. ун-т. – Волгоград, 2014. – 27 с.
2. Adilova S. O'zbek tili mashg'ulotlarini kompyuter texnologiyalari vositasida tashkil etish (Oliy ta'lim muassasalarining rusiyzabon guruhlarida): ped fan nomz. ...dis. – T., 2004. -160 b.
3. To'xliyev B., Shamsiyeva M., Ziyodova T. O'zbek tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2006. 5-b.
4. Hamroyev G'. Ona tili o'qitishning samarali usullari. – Toshkent: Bayoz, 2018.
5. Lex.uz va boshqa internet sahifalari
6. Samad o'g'li, R. S., & Kamoliddin o'g'li, I. N. (2021, October). Reforms in Education. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 138-140).
7. Yusupova, G. A., Khudayorova, M. T., Buranova, S. M., Atiyazov, S. J., & Allanazarova, A. (2021). Formation of linguistic competencies in the uzbek language in future teachers. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(5), 335-341.